

Іщенко Н. В.
*к.т.н., доцент,
Депутат Лілія
здобувач вищої освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасне суспільство орієнтоване на цінності рівності, доступності та соціальної інклюзії, що визначають нові підходи до формування міського простору. Одним із ключових напрямів у цьому контексті є реалізація концепції безбар'єрності — забезпечення рівного доступу до інфраструктури, послуг і можливостей для всіх членів суспільства, зокрема людей з інвалідністю, осіб похилого віку, батьків із дітьми, тимчасово травмованих людей та інших маломобільних груп населення. Застосування принципів безбар'єрності є не лише питанням дотримання прав людини, а й індикатором рівня розвитку суспільства та його готовності до інклюзивності.

Реалізація безбар'єрного простору в закладах громадського харчування є важливим кроком до інклюзивного суспільства, в якому кожен має рівні можливості для доступу до послуг. Кафе та ресторани — це не лише місця споживання їжі, але й простір соціалізації, комунікації, роботи та відпочинку. Саме тому забезпечення їхньої доступності для всіх категорій населення, зокрема людей з інвалідністю, є ключовим викликом у сфері міського планування та сервісу.

У країнах Європейського Союзу, США, Канаді, Японії та Австралії безбар'єрність в ресторанах і кафе регламентується на законодавчому рівні. Найвідомішим прикладом є Закон про американців з інвалідністю (ADA), прийнятий у США в 1990 році. Він чітко визначає стандарти доступності для закладів харчування, включаючи ширину дверей, розміри проходів, вимоги до туалетів, розташування столів, наявність контрастного освітлення, а також інформаційну доступність (звукові повідомлення, меню шрифтом Брайля, великі шрифти тощо) [1].

У більшості країн ЄС діють національні або регіональні закони, що зобов'язують власників бізнесу створювати умови для безбар'єрного доступу. Наприклад, у Швеції діє принцип «Design for All» (дизайн для всіх), який зобов'язує враховувати потреби людей з різними можливостями ще на етапі проектування. У Німеччині активно використовуються QR-коди для отримання меню аудіо- або відеоформатом, а в Іспанії — візуальні підказки, які допомагають людям з ментальними порушеннями зорієнтуватися у просторі [2].

В Італії та Франції діють муніципальні програми фінансового

стимулювання для малого бізнесу, який модернізує простори відповідно до вимог доступності. Наприклад, у Римі власникам кафе компенсують частину витрат на встановлення пандусів або навігаційних систем для незрячих.

В Україні ідея безбар'єрності активно розвивається з 2020 року, коли уряд ініціював Національну стратегію зі створення безбар'єрного простору до 2030 року, а також сформував Раду безбар'єрності при Кабінеті Міністрів. Ці ініціативи включають в себе також адаптацію сфери громадського харчування.

Хоча офіційних статистичних даних про рівень доступності ресторанів і кафе в Україні поки що обмаль, численні дослідження й аудити громадськими організаціями, зокрема ГО «Доступно.UA», свідчать про те, що значна частина закладів досі не відповідає мінімальним вимогам інклюзивності. Частими проблемами є високі сходи при вході, відсутність пандусів або кнопок виклику персоналу, вузькі проходи між столами, а також невідповідність санітарних приміщень для осіб з інвалідністю.

Однак є й позитивні приклади. Так, у Києві, Львові, Харкові з'являються кафе, які одразу проектуються як інклюзивні. Наприклад, київське кафе Urban Space 500 має пандус, зручні меблі, тактильні елементи навігації, доступний туалет, а меню дублюється великим шрифтом. У Львові проєкт Inclusive Friendly Restaurant допомагає закладам адаптувати свої простори до вимог безбар'єрності. Також мережа «Ашан» запустила соціальну ініціативу щодо адаптації їдалень у своїх гіпермаркетах [3].

Важливим є також нормативне регулювання. Згідно з ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», об'єкти громадського призначення, до яких належать і заклади харчування, мають бути доступними для всіх груп населення. Документ передбачає конкретні вимоги до елементів архітектури (ширина дверей — не менше 90 см, кути нахилу пандусів — не більше 8%, наявність поручнів, контрастні візуальні позначення тощо).

Також варто згадати приклад Державної програми доступності ініційованої Мінрегіоном, в межах якої здійснюється аудит міст, оновлення нормативних актів і розробка типових проєктних рішень для адаптації об'єктів сфери послуг.

Розглянутий світовий і український досвід свідчать про те, що реалізація безбар'єрного середовища в закладах ресторанного господарства можлива як за рахунок правових зобов'язань, так і завдяки свідомому бажанню бізнесу стати відкритим до всіх. Однак Україна досі перебуває на етапі становлення культури безбар'єрності, що потребує системного підходу — об'єднання законодавчого врегулювання, просвіти, державного контролю і підтримки.

Список літератури:

1.Americans with Disabilities Act. ADA Standards for Accessible Design. 2010. URL: <https://www.ada.gov/law-and-regs/design-standards/> (дата звернення: 06.05.2025).

2. European Institute for Design and Disability. Design for All: European Concept for Accessibility. 2019.URL: <https://dfaeurope.eu/design-for-all/> (дата звернення: 06.05.2025).

3. Міністерство розвитку громад і територій України. Мапа безбар'єрності: результати масштабного моніторингу. 2022. URL: <https://mindev.gov.ua/news/mapa-bezbariernosti-vpershe-v-ukraini-dostupni-onlain-rezultaty-masshtabnoho-monitorynhu> (дата звернення: 06.05.2025).

Кошеля Д. І.,
аспірант кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
Науковий керівник: **д.е.н. професор Маслиган О. О.**
Мукачівський державний університет

МЕТОДИЧНИЙ БАЗИС ПОБУДОВИ МОДЕЛІ «СУТНІСТЬ-ЗВ'ЯЗОК» ДЛЯ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ЗМІННОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ БІЗНЕСУ В ІТ-СФЕРІ

В умовах стрімкої цифрової трансформації бізнесу його організаційні форми в ІТ-сфері зазнають постійних змін. Це зумовлено розвитком технологій, зміною ринкових вимог, запровадженням нових підходів до управління персоналом та підвищенням гнучкості бізнес-моделей. Водночас моделювання змінності організаційних форм бізнесу, як процес створення та аналізу моделей, що забезпечують ефективну формалізацію процесів розвитку підприємницької, комерційної чи іншої діяльності в ІТ сфері, сприяє їхній адаптації до нових умов.

Зазначимо, що в попередніх дослідженнях [1] нами обґрунтовано доцільність використання моделі «сутність-зв'язок» у процесі формалізації змінності організаційних форм бізнесу в ІТ-сфері. Ця модель (враховуючи вираз через форми регресійних рівнянь) відкриває можливості як для державних органів влади, так і для суб'єктів бізнесу окреслити проблеми та визначити перспективи розвитку ІТ-сфери. Її застосування є ефективним за умов дотримання таких критеріїв:

1. кожна змінна, включена до моделі, має тісний зв'язок із результативною змінною Y , що підтверджується істотним коефіцієнтом парної лінійної кореляції;

2. змінні, що входять до моделі, не мають високого рівня кореляції між собою та не перебувають у стані строгого функціонального зв'язку;

3. сукупність змінних моделі відповідає критеріям адекватності, що підтверджено результатами основних статистичних тестів.

Звертаємо увагу, що при дослідженні змінності ключових чинників, які визначають розвиток організаційних форм бізнесу в ІТ-сфері в межах моделей «сутність-зв'язок», доцільно орієнтуватися на класичний